ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 4 ՏԱՍՆԵՒԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Չորեքշաբթի 10 Յունուարի **1896** Չորեքշաբթի 10 Յունուարի ՏԱՍՆԵՒԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 4

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր., հատով՝ 5 կ.
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով: Յայտարարութիւնների բառին 2 կ., թեկնածուների համար կրկնապատիկ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

(ՏԱՍՆԵՒԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Քաղաքական, գրականական ամենօրեայ թերթը **1896**-ին հրատարակւում է Թիֆլիսում նոյն ձևով և ծրագրով ամեն օր, բայց կիրակի և տօներին հետևող օրերից

Տարուայ ընթացքում «Նոր-Դար»-ը լոյս կըտեսնի առնուազն 220—225 համար:

«Նոր-Դար»-ը ստանում է սեփական հեռագրներ և ունի նշանաւոր կեդրոններում յատուկ թղթակիցներ:

«Նոր-Դար»-ի տարեկան գինն է 10 րուբլի, վեց ամսուանը՝ 6 րուբլի: Թիֆլիսից դուրս՝ ամիսը 1 ր. 50 կ., հատով դուրսը՝ 7 կ., Թիֆլիսում 5 կ.:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ և այլ հեռաւոր երկրների բաժանորդները վճարում են տարեկան 40 ֆրանկ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ բաժանորդները վճարում են տարեկան 8 դոլլար:

«Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրւում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն:

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ բաժանորդ են գրւում միմիայն «ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ի խմբագրատանը:

Խմբագրատունը գտնւում է Պուշկինսկայա փողոցում, Սիւսերի դիմաց:

Օտար քաղաքներից բաժանորդ գրուողները դիմում են խմբագրութեանս այս հասցէով Тифлисъ, въ Редакцію ежедневной газеты „НОРЪ-ДАРЪ" կամ Caucase, rédaction du journal «Nor-Dar».

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1896 ГОДЪ
(Пятьдесятъ первый годъ изданія).

„КАВКАЗЪ"

Редакторъ-издатель Ю. Н. МИЛЮТИНЪ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

	Городская.	*Иногородная.*	*Заграничная.*
На 12 мѣсяцевъ	11 р. 50 к.	13 р.	18 р. 40 к.
„ 6 „	6 „ — „	7 „	10 „
„ 1 мѣсяцъ	1 „ 50 „	1 „ 75 к.	2 „

Подписка принимается съ перваго числа каждаго мѣсяца.

Желающіе подписаться съ разсрочкою вносятъ 2 р. при подпискѣ и по 1 р. къ первому числу каждаго слѣдующаго мѣсяца до погашенія всего причитающагося платежа.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ „КАВКАЗА"— Тифлисъ, Дворцовая улица, домъ тифл. двор. зем. банка.

При конторѣ газеты „КАВКАЗЪ" принимается подписка на телеграммы „Россійскаго телеграфнаго агентства".

(Խմբ.) 3—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ք ր ո ն ի կ ո ն. — Բնակարանների տուրքը: Ռուսաց դպրոց Ախալքալաքում: Փոքրահասակ յանցագործների գաղութ: Պոստային նոր տրակտ: Ոչխարի մսի գինը: Մի գիրք անգլիացիների մասին: Հայկակի դէմ սպանութեան փորձ: Ս. Էջմիածնից: Օրբազարից: Ախալքալաքից: Շամախուց:
Մի յօդուած:
Նամակ խմբագրութեան:
Մատենախօսութիւն. — «Մանկական խաղեր»:
Թ ղ թ ա կ ց ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր. — Նամակ Բուլղարիայից—Ռուսչուք:
Ք ա ղ ա ք ա կ ա ն. — Վերջին անցքեր Թիւրքիայի գործերի մասին: Անգլիա և Գերմանիա:
Խ ա ռ ն լ ո ւ ր ե ր.
Բ ա ն ա ս ի ր ա կ ա ն. — Սելամիքի հանդէսը:
Տ ե ղ ե կ ա տ ո ւ.
Յ ա յ տ ա ր ա ր ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր.

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Ֆինանսների մինիստրը առաջարկել էր Թիֆլիս քաղաքում մտցնել բնակարանների պետական տուրքը: Թիֆլիսի քաղաքային խորհուրդն իւր յունուարի 8-ի նիստին այդ առթիւ որոշեց խնդրել, որ յետաձգուի այդ նոր տուրքի մտցումը:

—

Մեզ հաղորդում են Ախալքալաքից, որ յունուարի 2-ին այնտեղ բացուած է ռուս տարրական դպրոց մահմեդական երեխաների համար: Բացման ժամանակ Անդրկովկասեան երկրի պ. կառավարիչը մի ճառ խօսելով խրախուսել է աշակերտների ծնողներին, մատնանիշ լինելով այն հանգամանքի վրայ, թէ նրանց համար անհրաժեշտ է ռուսաց լեզուի ուսումը, մանաւանդ որ նրանք վաճառականներ են: Դպրոցում առայժմ ուսանում են 31 պարսկաստանցի թուրք երեխաներ:

—

Թիֆլիսի մօտ գտնուած Օրթաճալա գիւղում անցեալ սեպտեմբերից երկրագործական-արհեստագիտական գաղութ է բացուած ամբողջ Կովկասի փոքրահասակ յանցագործների համար: Այդ կարգի գաղութների Կովկասեան ընկերութեան վարչութիւնը դիմել էր Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան խնդրելով, որ քաղաքը դրամական նպաստ հասկացնէ ընկերութեան օգտին: Քաղաքային վարչութիւնը, քննելով այդ խնդիրը, որոշել է առաջարկել քաղաքային խորհրդին, որ քաղաքային գումարներից միանուագ 500 ր. յատկացուի յիշեալ ընկերութեան օգտին, իսկ 300 ր. էլ տարեկան նպաստ՝ այս տարուանից հաշւուած:

—

Արդահանի և Օլթիի միջև պոստային կանոնաւոր հաղորդակցութիւն սահմանելու համար, մտադրութիւն կայ, «Կարս»-ի ասելով, մօտիկ ապագայում պոստային նոր տրակտ բանալու այդ կէտերի միջև պոստային եօթը կայարաններով: Կայարանները հիմնուելու են բնակավայրերում և կապալով են տրուելու ցանկացողներին: Աճուրդը նշանակուած է Կարսի նահանգապետի դիւանում, առաջիկայ փետրուարի 5-ին:

—

Թիֆլիսի քաղաքային խորհուրդը հաստատեց քաղաքային վարչութեան մի զեկուցումը, որով ոչխարի մսի գինը 7-ից բարձրացւում է 8 կոպէկի: Այդ որոշումը պիտի առաջարկուի նահանգապետի հաստատութեան, իսկ մինչև այդ՝ մսավաճառները միայն պիտի ծախեն հին գնով:

—

Յունուարի 7-ին, ժողովրդական ընթերցանութիւնների շինութեան մէջ, Աւճալեան փողոցում, տօնածառ կար չքաւոր երեխանց համար: Ահագին թւով երեխաներ կային հաւաքուած, որոնց բաժանուեցան զանազան անձերի կողմից նուիրուած հագուստեղէնները և այլն:

—

Նորերս Ֆրանսիայում մի նոր գիրք է հրատարակուել «L'Anglais est-il un juif», par Martin: Դրա մէջ հեղինակը ցոյց է տալիս, թէ անգլիացիք հրէական ազգից են սերուած, ուստի և հաշիւների ու կեանքի մէջ հրէական բնաւորութիւն ունին: Նինուէի կործանումից յետոյ իսրայէլացիք, ինչպէս յայտնի է, չգտան հայրենիք, այլ հեղինակի հետազօտութեան համեմատ՝ գնացին բրիտանական կղզիները: Նրանց անունով Բրիտանիան կոչւում էր Իբերիա, նոյնպէս և Դանիան ստացաւ իւր անունը Դանի ցեղից: Այժմ էլ Յակոբի գլխի տակը դրուած քարը՝ ըստ աւանդութեան՝ պահւում է Վեստմինստերեան եկեղեցու մէջ, տասը պատուիրանները կարդացւում են ժամասացութեան միջոցին, ինչպէս և սինագոգներում, կիրակին պահում են այնպէս, ինչպէս հրէաները շաբաթ օրը, անգլիերէն լեզուում համարւում են 800-ի չափ հրէական բառեր, և բազմաթիւ անգլիացիք հրէական ազգանուններ ունին: Այդ են համարւում պատճառը, որ անգլիացիք մեծ սէր ունին դէպի հրէաները, և այժմ էլ երկու լրագիր կայ (Life fromthe Dead և Banner of Israel), որոնք տարածւում են հարիւր հազարներով և պաշտպանում են անգլո-հրէական շահերը:

—

Նորերս հաղորդել էինք, որ «Հայրենիք» կոչուած թերթի խմբագրին Արփիար Արփիարեանին (alias Հայկակ) ամբաստանելով վիրաւորել են Պոլսում: Վերջերս պոստով Պոլսից մեզ գրում են, որ յիշեալ պարոնի՝ դաշոյնի երեք տեղից ստացած վէրքերը վտանգաւոր չեն:

Յոյս կայ, որ պարոնը շուտով առողջանայ և նորից սկսէ իւր զբաղմունքը:

—

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ.— Նոր տարուանից, ինչպէս ամեն տեղ, նոյնպէս և ս. Էջմիածնում, ինչպէս լսում ենք, միաբանութեան մէջ փոփոխութիւններ պէտք է լինին. վանքի ծախսարարներ, տպարանի նախագահ-անդամներ, բոլորն էլ փոխւած հրաժարական տուած, սպասում են նորերի նշանակուելուն. փոխուելու է նոյնպէս և վանքի հիւրընկալը:

Բացի սրանից, միքանի նշանաւոր վանքեր էլ մնացել են առանց վանահայրերի. յիշենք դրանցից միայն մի երկուսը. Երնջակի ս. Կարապետ վանքը, որ յայտնի է իւր հարուստ կալուածներով, իսկ միւսը՝ Հաղբատի վանքը. երկուսն էլ մի ամսուայ ընթացքում զրկուել են վանահայրերից. դրանցից առաջնի վանահայր՝ արժ. Եղիշէ վարդ. Ամատունին վախճանուեց, իսկ վերջինիս վանահայրն էր Յակոբ վարդ. Նորատունկեան, որին դեկտեմբերի 27-ին, գիշեր ժամանակ անյայտ չարագործները մորթում են, ուղղակի կտրելով գլուխը. ասում են, որ այդ վարդապետը բաւականին հարստութիւն է ունեցել: Վերոյիշեալ բաց տեղերի և վանքերի համար, ինչպէս լսում ենք, Նորին Վեհափառութիւնը մտադիր է արժանաւոր և բանիմաց հոգևորականներ ուղարկել:

—

ՕՐԲԱԶԱՐԻՑ. — Այստեղ մօտ 100 տուն հայ ժողովուրդ կար մի ժամանակ, բայց երբոր Խարկով-Սևաստոպոլի երկաթուղու գծից դուրս մնաց, այն ժամանակ Օրբազարի հայ ժողովուրդը ցրուեց Տաւրիկեան նահանգի զանազան կողմերը, առաւելապէս երկաթուղու զանազան կայարաններում սկսեցին առևտրով պարապել, իսկ քաղաքում մըշտական 25—50 տուն միայն հայեր մնացին: Եւ այդ փոքրաթիւ հայ հասարակութիւնը սիրով ու միաբանութեամբ ապրում է իրար հետ, իբրև մի ընտանիքի հարազատ զաւակներ: Ունի եկեղեցի և դպրոց, որոնց միքանի բարերարներ նիւթապէս ապահովել են արդէն. միայն բազմանդամ ընտանիքի տէր հայ ուսուցիչ քահանան նիւթապէս խիստ նեղ վիճակի մէջ լինելով, եկեղեցուց ստանում էր որպէս ռոճիկ տարեկան 25 րուբլի և այս հաշւում ծխական դպրոցում կրօնի դասեր էր տալիս: Բայց ահա որտեղից որ էր, վերջին ժամանակի մի, [illegible] մարդ լոյս ընկաւ այստեղ ուսուցչի պաշտօնով:

Այդ ուսուցիչը միզական գաւառի մի հարուածով [illegible], [illegible] և [illegible] մտցրեց (sic) Օրբազարի փոքրաթիւ հայ հասարակութեան մէջ: Նախ և առաջ, նրանց, որոնք տարիներից ի վեր ստանում են «Նոր-Դար», կոչուեց դուրս գալու շարժ համոզեց միմիա ընթերցողներին, որ այդ թերթը չստանան, այլ ստանան այն թերթը, որ ինքն է հաւանում և փառաբանում: Յետոյ, եղբօրը քրոջից և քոյրը եղբօրից բաժանեց, երկպառակութիւն և խռովութիւն ձգեց. մի խումբ երիտասարդների և մի զօրաւոր ալպի գըգըռեց ու զինեց տեղական հայ քահանայի դէմ և ինքը ձգեց ու գնաց Կովկաս, մի քահանայի, որ իւր ուսմամբ, հանկարծութեամբ և վարք ու բարքով մեր ամբողջ Բեսարաբիայ թեմի լաւագոյն և առաջնակարգ քահանաներից մինը կարող է համարուել: Ահա, այդ պարոնի ցանած չար սերմերը այժմ իրենց պտուղներն տալիս են, և երրորդ ամիսն է, որ Օրբազարի երիտասարդ հոգաբարձուները փակել են դպրոցի դըռները միայն նրա համար, որ կրօնի դասերը 1300 րուբլի ռոճիկով կամեցել են յանձնել [illegible] մի աշխարհական ուսուցչի, իսկ հայերը բնչանութիւնը ծխական քահանային է յանձնել: Յոյս ունինք, որ մեր [illegible] երիտասարդ հոգաբարձուները վերջապէս կըհասկանան իրենց իրաւունքի չափն ու սահմանը և օր առաջ բանալով փակ դպրոցի դռները, խիստ պատասխանատուութիւնից կազատեն իրենց:

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ.—Դեկտեմբերի 31-ին, գիշերուայ ժամը մօտաւորապէս 12-ին, երկու հոգի մտնում են Գրիգոր անունով մի հայ օղեվաճառի խանութ, ուր այդ միջոցին լինում են երկու [illegible]: Նրանք սպասում են, մինչև որ մուշտարիները դուրս են գնում, ապա Գրիգորից ծխախոտ են պահանջում: Խանութպանը յետ է դառնում, որ ծխախոտ վերցնի, յանկարծ գլխին իջեցրած կացնի մի հարուած վայր է գլորում նրան: Աւազակներից մէկը հանգցնում է ճրագը, միւսը շարունակում է ձեռքին եղած կացնով ջարդել խեղճ Գրիգորի գլուխը, մինչև որ նա հոգին աւանդում է. ապա երկսով միասին որոնում են նրա գրպանները և ոչինչ չգտնելով, շտապով փախչում են: Ոստիկանութեան աջողուեցաւ ձերբակալել ոճրագործներին, շնորհիւ այն երկու մուշտարիների, որոնք խանութը մտած ժամանակ տեսել էին նրանց: Ոճրագործները խոստովանուեցան իրենց յանցանքը և ասացին, թէ իրենք նախօրօք խորհրդակցած են եղել Գրիգորին սպանելու. խորհրդակիցները 3 հոգի են եղել, բայց մէկը չէ գնացել ոճրագործութեան մասնակցելու:

—

ՇԱՄԱԽԻՑ.—Քանի ժամանակ է մեզանում գողութիւններ չէին պատահում, շնորհիւ քաղաքիս երկրորդ մասի ժամանակաւոր պրիստաւ՝ պ. Դ. Ղարաօղլանովի: Նա ամբողջ գիշերները շըրջում է քաղաք: Գողութեան դէպքեր պատահելիս, իսկոյն [illegible] գտնում է թէ գողացուած իրերը և թէ գողերին: Անցեալ գիշեր քաղաքիս ահագին հարստութիւն ունեցող թուրք Հաջի-Սամիքի բացակայութիւնից օգտուելով, չորս թուրքեր նրա տան փողոցի կողմի պատը ծակում են, երկուսը մտնում են ներս, իսկ երկուսը դուրսը սպասում. ներսի երկուսը տան բոլոր թանկագին իրերը և նոյն իսկ անկշան իրերն հաւաքում են ու անյայտանում: Հաջի Սամիքը լսելով իւր իմանալով խրդութիւնը, խնդրում է տալիս պ. Ղարաօղլանովին, որը իսկոյն սկսում է խուզարկել միքանի կասկածաւոր տներ. այդպիսով յաջողւում է մէկին բռնել, որի միջոցով բռնւում են և՛ մնացած երեքը. երկուսի տներում գըտնում են գողացուած իրերը, իսկ միւսի վերցրածը գտնում են քաղաքից դուրս հողում թաղած: Առանց մի բան կորչելու բոլորը յանձնուած է տիրոջը: Գողերը բանտարկուած են. նրանցից մէկը նոր էր ազատուած Պետրովսկու բանտից, ուր գողութեան պատճառով: Այդ դէպքից երկու օր յետոյ, պ. Ղարաօղլանովը բռնեց մինչև տասը պուդ մաքսանենգ թէյ:

Նոր տարուայ և Ծննդեան տօնի առթիւ ըստացած համակրական հեռագրների, նամակների և այցետոմսերի համար խմբագրութիւնս յայտնում է իւր շնորհակալութիւնը:

«Նոր-Դար»-ի բաժանորդագրութիւնը շարունակւում է: Այն տեղական բաժանորդներին, ո-

րենք ղէռ բաժանորդ չեն գրուել, առաջարկում ենք շտապել բաժանորդ գրուելու, եթէ չեն կամենում, որ թերթի առաքումը ընդհատուի։

ՄԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Երկուշաբթի, յուն. 8-ին, Թիֆլիսի արքունական թատրոնում կայացաւ անտրեպրենեօր պ. Վիկտոր Աlexandrovich Ֆորկատիի 25-ամեայ բեմական գործունէութեան առթիւ կազմուած հանդէսը։ Տրուպը, կարելի է ասել, որ բազմակողմանի էր. մասնակցում էին ռուսաց օպերայի խմբի բոլոր ընտիր ոյժերը և մասնաւորապէս Իտալիայից հրաւիրուած պ. Մայինին։ Առաջին տեսարանը «Ֆաուստ» օպերայի Բ. գործողութիւնն էր. Մարգարիտի դերը կատարում էր տիկ. Պոլխակօ, որ իւր դերը կատարեց շնորհալի կերպով։ Պ. Սիկոչինսկին իւր համակրելի ձայնով և խաղով չամաչացրեց Ֆաուստին։ Տիկ. Վիկտորովան (Զիբել) իւր ազատ խաղի համար շատ ծափահարութիւններով և մի փունջով վարձատրուեցաւ։

Երկրորդ տեսարանը «Դիմակահանդէսի» Բ. գործողութիւնն էր. որա մէջ Ռիքարդօյի, Բուսոնի նահանգապետի դերը կատարում էր պ. Մայինին։

Երրորդ տեսարանը «Побѣдителей не судять» Սալտիկովի կոմեդիան էր մէկ գործողութեամբ։ Սրա մէջ գրաֆի դերը կատարողը օրուայ հերոսն էր՝ պ. Ֆորկատտին։ Տ[ի]կ. Գագարինը (կոմսուհի) իւր համարձակ ու գրաւիչ խաղով կոմսի հետ կարողացաւ առաջ գնալ։ Երբ բեմի վրայ երևեցաւ յոբելեարը, հանդիսատես հասարակութիւնը բուռն և երկարատև ծափահարութիւններով ողջունեց նրան։ Կոմեդիայի վերջում, վարագոյրն ընկնելուց յետոյ, հանդիսականներից ոչ ոք տեղից չշարժուեց, աւելի քան քառորդ ժամ շարունակ ծափահարում էր «Ֆորկատտի» գոռալով։ Վերջապէս վարագոյրը բացուեցաւ. խմբի բոլոր անդամները աջ ու ձախ կանգնած ծափահարում էին հասարակութեան հետ. մէկ էլ մէջ տեղում երևեցաւ պ. Ֆորկատտին. Ծափահարութիւնները կրկնապատկուեցին ու ամբողջ թատրոնը թնդաց որոտումներով։ Օրկեստրը իւր կողմից աւելացրեց այդ աղմուկը։ Պ. Ֆորկատտիին մատուցին զանազան ընծաներ, դրամ, պսակներ, ուղերձներ, ճառեր և այլն։ Թիֆլիսի հայ դերասանական ընկերութեան կողմից առաջ եկան պ. Աբէլեանն և տ. Մելիքեանը. առաջինը հայերէն լեզուով մի ուղերձ կարդաց գրուատելով յոբելեարի մատուցած ծառայութիւնը թատրոնական գործին, որի կէսը Կովկասին է վերաբերում. բարեմաղթութիւններով, կեցցէներով վերջացաւ այս ուղերձը։ Տիկ. Մելիքեանը մատոյց մի պսակ։ Մէկն էլ առաջ եկաւ և սեղանի վրայ դրեց մի կոյտ հեռագրներ, ասելով թէ, այնքան շատ են, որ չի կարելի կարդալ. հեռագրները ստացուած էին Պետերբուրգի և Մոսկուայի կայսերական թատրոններից և այլ հեռաւոր քաղաքների համակրողներից։ Երբ ամենը վերջացաւ, պ. Ֆորկատտին զգացուած կերպով ասաց. «Ինչ որ սիրտս թելադրում է, լեզուս չի կարող խօսել. այս ամենը յանկարծակի եղաւ, չեմ կարող խօսել, չգիտեմ ինչ ասեմ...»։

Վարագոյրն իջաւ, բայց հասարակութիւնը դարձեալ մի քանի անգամ բեմ կանչեց նրան։

Չորրորդ բաժանմունքը «Наварьянка» քնարական նոր օպերան էր երկու պատկերով. երաժշտ. Մասսկանիի. նիւթը վերցուած է Սպանիայի 1874 թ. պատերազմից։

Ներկայացումը վերջացաւ գիշերուայ ժամը $12^{1}/_{2}$-ին, սովորականից մի ժամ ուշ։ Այդ երեկոյ թատրոնը լի էր, և գլխաւորապէս ընտիր հասարակութեամբ։ Տեղերի գինը սովորականն էր։

R.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յարգ. Տէր Խմբագիր.

Ուսթըրի (Ամերիկա) հայոց ազգասէր թանգարանի (ընթերցարան) միութիւնն կխնդրէ իւր խորին շնորհակալիքն յայտնել բոլոր այն բարեսէր և ազգասէր անձանց, որք տեսնելով այս օտար երկրի մէջ բնակող իրենց պանդուխտ ազգակիցները զուրկ ամեն մխիթարութենէ, յօժարակամ են կ զարգացումն նոցա նուիրեցին թանգարանիս հետևեալ գրեանք, որոնք բոլորը ընդունուած են Ռուսաստան-Հայաստանէն։

32 օրինակ գրեանք ս. Էջմիածնի տպարանի կողմէն, որոյ համար մի մասնաւոր նամակաւ շնորհակալագիր ղրկուած է։

15 օր. գր. ս. Էջմիածնի սինոդի անդամ գեր. Սարգիս եպ. Տէր-Գասպարեանից։ Նորին սրբազնութեան ևս մասնաւոր շնորհակալագիր ղրկուած է։

1 օր. «Պատմութիւն Խալիֆեան ուսումնարանի Թէոդոսիոյ» ս. Էջմիածնի հիւրընկալ արժ. Գէորգ վր. Ոշտունոյ։

2. օր. գրեանք Գէորգեան ճեմարանի ուսանող Տիգրան Տ. Առաքելեանից։

6 օր. գր. պ. Յովհաննէս Ծաղիկեանից (վանեցի)։

1 օր. «Բազրեանդ» հեղինակից։

6 օր. գր. Քրիստափոր Ա. Մարտիրոսեանից։

1 օր. «Քնար հայկական» Յովէլ. Տ. Մովսիսեանից։

1 օր. գր. Թովմաս Չարչաֆճեանից։

10 օր. գր. Բէնինկէն։

7 օր. գր. պ. Գնունից (ս. Էջմիածնի տպարանի գործակատար)։

1 օր. «Հատընտիր հաւաքածոյ» Աւետիս Նազլեանից։

1 օր. «Համառօտ հայոց պատմութիւն» Եսայի վր. Յովսէփեանցից (սոյն գիրքը ճանապարհին կորսուած է, որոյ փոխարէն պիտի վճարէ «բերողն» կամ արժէքն և կամ «եթէ գտնուի»՝ բուն գիրքը, «որը պիտի աշխատէ գտնել»)։

6 օր. «Դանիէլի ընթերցուածք» (սա ևս կորսուած է ճանապարհին և բերողն գրած է ուր որ հարկն է կրկին ստանալու և նուիրելու թանգարանիս)։

1 օր. Րաֆֆիի կենդանագիրն նկարուած և նուիրուած պ. Վրդանէս Անիկեանից (ս. Էջմիածնից)։

Կրկնակի շնորհակալութիւն բոլոր նուիրատուաց։

Տէր խմբագիր, կխնդրենք, որ սոյն նամակը հաճիք զետեղել «Նոր-Դար»-ի մէջ, որուն համար անհունս երախտապարտ կլինինք։

Թանգարանիս հասցէն. Laurel st. Armenian Churche. Worcester Mass. U. S. A.

Թանգարանապետ Կ. Տէր-Գասպարեան։

Ուստր (Ամերիկա), 25 դեկ. (Ն. տ.)

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

«ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ», ժողովեց Յովհաննէս Բարխուդարեանց։

Կար ժամանակ, և այդ օրերից շատ չէ անցել, երբ ուսում տալ մանկան, նրան կրթել՝ հասկանում էին ամբողջ օրերով զրկել այդ կենդանի արարածին նրա բնութեանը յատուկ խաղերից և գլուխը կախ գերի դարձնել մի ինչ-որ անհասկանալի գրքի։ Դեռ հիմայ էլ մեր ծնողներից շատ-շատերը ուրախութեամբ կըհամաձայնեն իրենց զաւակներին առաւօտից մինչև իրիկուն փակուած պահել ուսումնարանի չորս պատերի մէջ, միայն թէ այդ շարժուն էակները անհանգիստ չանեն նրանց իրենց չարաճճի խաղերով։

Մանուկների մեծ բարեբախտը հիմնովին փոխեցին կրթութեան այդպիսի եղանակը, որը միայն մեռցնում էր նրանց մէջ կենդանութիւնը և մեծացնում մի տխալ նուաղ, երկչոտ և բնաւորութեամբ վայրենացած ու կղզիացած արարածներ։ Այժմ կրթութիւնը սկսւում է մանկան հենց ամենասիրած զբաղմունքով՝ խաղով։ Մի քանի ժամուայ մըտածուած և ծրագրուած խաղերը մանուկ հասակում ապագայ կրթութեան համար այնքան պաշար են տալիս ու կեանքի մէջ գործելու և առաջ գնալու համար բնաւորութեան այնպիսի հարկաւոր կողմերն են մշակում, որք չէին կարողանում անել ամբողջ օրերի և նոյն իսկ տարիների անհասկանալի և անխորհուրդ «ԵԼ—ՈՒԱՒ—ԱՐԸԱՂԵՌ»։ Մանկական պարտէզների հիմքը և գլխաւոր զարդեթացը կազմում են մանկական խաղերը, որոնք ոչ միայն չպէտք է դադարեն և յաջորդ տարիների ընթացքում, այլ նրանք մանկան հասակի և ուսման քայլերի հետ պէտք է յառաջադիմեն և զարգանան անբաժան կերպով։

Դպրոցական խաղերի գլխաւոր նպատակն է նախ՝ ուսանող մանուկների ֆիզիքական կրթութիւնը։ Շատ հին և շատ գործածական մի առած է, որ ասում են, թէ «Առողջ մարմնի մէջ առողջ էլ հոգի կլինի», բայց հնութեամբ հանդերձ բոլորովին ճշմարիտ և օգտակար է այդ առածի խորհուրդը։ Ահա, խաղերի հենց նպատակն էլ այդ է, որ մանուկների մարմինը առողջ լինի, զուարթ մեծանայ, որպէսզի նրանց մտաւոր զարգացումն էլ ապահով ու ազատ յառաջադիմէ։ Խաղերը չեն թողնում, որ մանուկը ճնշուի մտաւոր երկար զբաղմունքների տակ և ի հաշիւ իւր ֆիզիքական բոլոր ոյժերի՝ մտքին միայն նւէթ տայ։ Եւ ճշմարիտ, մեզանից ո՞ր մէկը ոչ միայն տեսել, այլ և չէ զգացել իրեն վրայ այդ ճշմարտութիւնը, թէ ինչպէս մտաւոր երկար աշխատանքից յետոյ, ազատ խաղերը, շարժումները մեզ սթափեցրել են թմրութիւնից, զուարթացրել, թարմացրել և քամած սպունգի նման ընդունակ դարձրել նորից մտաւոր պաշար հաւաքելու։

Դպրոցական խաղերը, բացի առողջապահական տեսակէտից, ունին և այն մեծ նշանակութիւնը, որ նրանք մարմինը կազմակերպելուց զատ, կազմակերպում են և մանկան բնաւորութիւնը։ Խաղերի միջոցով մանուկը սովորում է, որ իրեն նմանների հետ (փոքրիկ հասարակութիւն) համերաշխութեամբ ապրելու, նրանց սիրելու ու նրանցից սիրուելու համար պէտք է միշտ ընդհանուրի շահն էլ ի նկատի ունենալ, պէտք է կարգապահութեան ենթարկուել և հնազանդուել ընդհանուր օրէնքներին։ Խաղերը սովորեցնում են մանկան նախ իւր ոյժերը յարգել և ամենից աւելի իւր անձին ապաւինել. զարգացնում են նրա մէջ կամք և անձնավստահութիւն. կամաց կամաց կռում են մանկան հոգին տոկունութեան և համբերութեան մէջ։ Սրանք այնպիսի յատկութիւններ են, որոնք անհրաժեշտ են ամեն մի անհատի համար հասարակութեան մէջ գործելու, և լաւ կրթութիւնը դեռ շատ վաղ հասակից մշակում է մանկան մէջ խաղերի միջոցով բնաւորութեան այս գծերը։

Շատ վաղուց է, որ եւրոպական կրթուած ազգերի մէջ, ինչպէս օրինակ, Գերմանիայում, մանաւանդ Անգլիայում, խաղերը դպրոցական դաստիարակութեան...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՈՒԼԹԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

(«Նոր-Դար»-ի Կ. Պոլսի թղթակցից)

Դեկտեմբերի 21-ին գնացի սելամլիքի հանդէսը դիտելու։ Արժէ, այդ հանդէսը նկարագրել։ Բայց ամենից առաջ պիտի գրեմ թէ, նախորդ սուլթանները ինչպէս էին կատարում սելամլիքը (ուրբաթի աղօթքը)։

Թիւրքական պատմութիւնը թէև թողն այնքան կըհանդիպի շատ աչքառուներից տեսակ մանրերի։ Այդ պատմութեան մէջ դուք հազիւ կըպատահէք մի սուլթանի, որ իւր բնական մահով մեռած լինի։ Այդ պալատներից ոմանի հոտ է բուրում միշտ. մէկին հալածել աշտարակներից են ցած գցել, միւսին զինդանների տակ թոռկոտել, երրորդին թոյնաւորել, չորրորդին դաշոյնով կտրտել կոկորդը, հինգերորդին Վոսփորի ալիքների մէջ ձգել, վեցերորդի երակները կտրելով արիւնաքամ արել...

Բայց և այնպէս այդ բարբարոսական դպրոցում ևս սուլթանները այնքան պաշարուած կեանք վարած չեն, որպիսի կեանք վարում է այժմ սուլթան Աբդիւլ-Համիդը։ Ասում են, որ մահմեդական օրէնքով խալիֆը կարող չէ գահը պահել թողնելով օտար երկիր գնալ։ Միայն սուլթան Ազիզն էր, որ Պարիզ գնաց։ Զանազան, որ արդ օրով Թիւրքիան աւելի խաղաղ էր, այնուամենայնիւ նրա ճանապարհորդութիւնը նոյնպէս մեծ աղմկալից հանդիպեցաւ. մէկը միւսի վրայ երեք շէյխ-իւլ-իսլամ փոխուեցաւ, որովհետև սրանք արգելք էին դառնում վեհապետի Պարիզ գնալուն ասելով, թէ խալիֆը չի կարող ոտք կոխել այն հողի վրայ, ուր ոչ նոյն հողն իրեն պատկանի։

—Ինձ մի քանի օրով շէյխ-իւլ-իսլամութիւն շնորհեցէք և ես Ղուրանի օրէնքով հնար կըգտնեմ ձեր ճանապարհորդութեան, ասաց մի հասարակ մոլլա այն ժամանակ, երբ երրորդ շէյխ-իւլ-իսլամի հրաժարուելու խօսք կար։

Սուլթան Ազիզը գիտէր, որ այդ մոլլան խելօք մարդ է, ուստի նրան շէյխ-իւլ-իսլամութիւն շնորհեց։ Եւ սա կատարեց իւր խոստումը. սա ընդունեց, որ Ղուրանի օրէնքով թէպէտ խալիֆը կարող չէ իրեն չպատկանող հողի վրայ ոտք կոխել, բայց ապացուցեց նոյնպէս, որ խալիֆը ոտք դրած ժամանակ, երբ 21 թնդանօթ արձակուի, այն հողը կըհամարուի իւր սեփականութիւնը և կարող է նրա վրայ ճանապարհորդել։

Այս գիւտը զարմացրեց ամենքին, և սուլթան Ազիզը կարողացաւ Պարիզ գնալ։

Իսկ իրենց մայրաքաղաքում սուլթանները նոյնքան փակուած չէին։ Ուրբաթի աղօթքը նրանք կատարում էին աւելի հեռաւոր մզկիթներում, և սովորական գեթ շաբաթը մի անգամ աւելի էին ունենում քաղաքը և ժողովուրդը տեսնելու։

Նախկին սուլթանների օրով ուրբաթը ժողովրդական հանդէսի օր էր լինում։ Սուլթանը չէր ասում, թէ ո՞ր մզկիթը պիտի գնայ, կամ թէ ո՞ր ճանապարհով, այդ պատճառով էլ ի նկատի առնուած բոլոր մզկիթներում պատրաստութիւն էր տեսնուած լինում. սովորութիւն զօրքը խուռն բազմութեան հետ խառն բռնում էր փողոցները, ծովի վրայ նոյնպէս սպասում էին մի քանի հարիւր նաւակներ ու շոգենաւակներ ամենաճոխ զարդարանքներով ու դրօշակներով զարդարուած. դրանց մէջ միշտ աչքի էր զարնում յատուկ սուլթանի համար պատրաստուած նաւակը կամ շոգենաւակը իւր թագաւորավայել ճոխութեամբ։ Այս անում էին նրա համար, որ սուլթանը երբեմն մզկիթ էր գնում ծովի ճանապարհով։ Պալատից դուրս գալուց յետոյ միայն սուլթանը բարեհաճում էր ասել, թէ ո՞ր մզկիթը պիտի գնալ։ Եւ այդ բաւական էր լինում. մի ակնթարթում զօրքը և ժողովրդի հոսանքը թեքւում էր դէպի նշանակեալ վայրը և շարւում նոյն ճանապարհի երկայնքով։ Սուլթանական կառքը համրաքայլ անցնում էր խուռն բազմութեան միջով, որը կեցցէներով թնդացնում էր օդը։ Սուլթանն այդ օրը մատչելի լինելով, ժողովրդից շատերը աղերսագիր էին մատուցանում, և վեհապետը շատ քիչ անգամ էր պատասխանում, որ անտես առնէր սրա կամ նրա խնդիրքը։ Մի խօսքով նախորդ սուլթանների օրով թէև համեմատաբար աւելի անշուք էր կատարւում սելամլիքի հանդէսը, բայց նա կատարւում էր հանդիսաւորապէս և ամբողջ ժողովրդի համար։

Այժմ նոյնը չէ. սուլթան Համիդի օրով կարգերը փոխուեցան, որովհետև հանգամանքներն էլ փոխուած են։

Սուլթան Համիդը սելամլիքի հանդէսը կատարում է աւելի մեծ շքով, բայց հանդիսաւոր գնացքը տեւում է մի քանի վայրկեան, որովհետև նա աղօթքը կատարում է Համիդիէ մզկիթի մէջ, որ կառուցուած է Եըլդզի պալատի մօտ։

Եըլդզի պալատը ճարտարապետական մի հրաշակերտ է. նա կառուցուած է Բէշիկ-Թաշից վեր, մի բլրակի գագաթում և բռնում է ահագին տարածութեամբ տեղ։ Նրա մարմարեայ գեղարուեստ լուսամուտները հայեում նայում են Մարմարեան ծովի գողտրիկ կղզիների ու ընդարձակ Սկատարիի վրայ, ուր գտնւում է պատմական Բիւզանդիոնը։ Հիւսիսից նայում է վերին Վոսփորի վրայ, որի գեղադրաւոր ափերը ծածկուած են դալարներով ու անտառներով, որոնց մէջ յաճախ դուրս են ցցւում թագաւորական սիրուն պալատներ, պետութեանց գեսպանատներ, դեղնագոյն, ընդարձակ զօրանոցները ու ճարտարապետական սիրուն ապարանքները։ Արևելեան լուսամուտները նայում են Կ. Պոլսի ասիական եզերքին, ուր ալիքաւոր, ճոխ բուսականութեամբ զարդարուած բլրակների վրայ շինուած է Գատը-Գիւղը (հին Քաղկեդոնը), Հայդար-Փաշան, Սկիւտարը, Բուլղուրլուջիէն (Վեհ. Հայրիկի Կ. Պոլսի վերջին օթևանը), Անատոլի-Հիսարի հոյակապ պալատները, Կանդիլլին և այլն, որոնց առաջեւ գիշեր ու ցերեկ ծփում է Վոսփորի սքանչատեսիլ նեղուցը, ուր անդադար լողում են հազիւրաւոր ամեն կարգի շոգենաւեր ու առագաստանաւեր և ուր նաւերի կայմերի նման տատանում են անթիւ թիւրքական նաւակներ, աջ ու ձախ ակօսելով նեղուցի հոսանքը։ Իսկ արևմտեան լուսամուտները նայում են Բերայի մի մասի, Բանկալթիի և Նշան-Թաշի վրայ, ուր գտնւում է սիրահարների ժամադրավայրը Bella-Vista-ն։

Եըլդզ-Քէօշկը, որ իւր դիրքով արևմտեան կողմը և ընդարձակութեամբ գերազանցում է մնացած բոլոր պալատները, նոյն իսկ հռչակաւոր Դոլմա-Բախչէն, չորս կողմից շրջապատուած է շատ ընդարձակ պարտէզներով, ամենքն էլ մշակուած, կանոնաւոր ծառուղիներով, ջերմանոցներով, զանազան տեսակի ու կլիմայի ծառերով ու ծաղիկներով, որոնց մէջ անդադար դէպի վեր են ցայտում սիրուն շատրուանները և թափւում մարմարեայ գեղեցկաշէն աւազաններ։ Դա մի կատարեալ դրախտ է, արևելեան ճոխութեամբ և կեանքի բոլոր յարմարութիւններով։ Այդ պարտէզներից մէկի մէջ շինուած է մի ընդարձակ լիճ իւր շոգեմակոյկով՝ զարդարուած սուլթանական զարդարանքով. այդտեղ զբօսնում է սուլթանը իւր հարեմի հիւրերով։

Եըլդզի պալատը բաժանուած է մի քանի մասերի. մի մասի մէջ իւր յատուկ պարտէզով և այլ յարմարութիւններով գտնւում է կանանոցը, ուր բընակւում է նաև մայր-սուլթանը։ Երկրորդ մասը, որ բուն պալատն է և աւելի ընդարձակ, բնակւում է ինքը սուլթանը. այդտեղ է գտնւում նաև սուլթանի աշխատանոցը։ Մաքի և կեանքի ա-

մէջ մեծ տեղ են բռնում և դաստիարակութեան անբաժան մի մասն են կազմում։ Անգլիայում խաղերը սկսելով մանկական պարզ տեսակներից, զարգացնելով հասցնում են մինչև ամենադժուար և բարդ ֆիզիքական վարժութիւնների, ինչպէս օրինակ, ձիարշաւի, լողի, թիավարութեան և այլն։ Բայց մեր մէջ, եթէ չասենք, որ բոլորովին բացակայում են, պէտք է խոստովանել, որ խաղերը երկրորդական, երրորդական տեղ են բռնում։ Ճշմարիտ է, մեր դպրոցներում երեխաներին չեն արգելում և զրկում խաղերից, բայց բոլորովին անխնամ են թողնուած, և մանուկների խաղերն ու խաղամիջոցներն ոչ մի ծրագրի ու կանոնի չեն ենթարկուած. երեխաներից ամեն մէկը, կամ ամեն մի խումբը իւր ուզածն ու իմացածն է անում, յարմար թէ անյարմար, օգտակար թէ վնասակար։ Ընդհանրապէս պակասում են թէ հաւաքուած ու մշակուած խաղեր և թէ առաջնորդութիւն։

Պարոն Յով. Բարխուդարեանի «Դպրոցական խաղեր» անունով սոյն ժողովածուն մասամբ լրացնում է այդ պակասը։ «Դպրոցական խաղերը» բաւական հարուստ և բազմատեսակ խաղերի մի ժողովածու է, որը կազմուած է մասամբ անգլիական, բայց գլխաւորապէս հայկական խաղերից։ Թէ ինչ տեսակ խաղեր են ամփոփուած այս ժողովածուի մէջ, այդ երևում է գրքի մէջ առաջ բերուած գլխաւոր բաժանմունքներից, որոնք են 1) Խաղեր գնդակով, 2) Բացօթեայ խաղեր առանց գործիքների, 3) Խաղեր ցատկելով, 4) Խաղեր վազելով, 5) Խաղեր քարերով, 6) Խաղեր լախտերով, 7) Սենեակի խաղեր։

Պ. Բարխուդարեանի ժողովածուն առաջին քայլն է։ Նա հաւաքել և գրի է առել մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակի խաղեր, սակայն այդ դեռ բաւական չէ և չի կարելի ասել, որ այդ բոլոր խաղերը օգտակար են. հարկաւոր է ընտրութիւն և գործադրելիս էլ որոշ ծրագիր ու հետևողական կարգ։ Խաղերը օգտակար են և նպատակին ծառայում են այն ժամանակ, երբ նրանց գործադրութիւնը կատարւում է աստիճանական զարգացմամբ և հասակի համեմատ, իսկ եթէ այդ հանգամանքը բացակայում է, այն ժամանակ, ինչպէս պ. Բարխուդարեանն է ասում իւր ժողովածուի յառաջաբանում, «մանուկն անկարող է լինում պահանջածը կատարել (խաղի մէջ), և ահա նա սկսում է կասկածանքով նայել իւր վրայ, որն և թունաւորում է մանկան փափուկ սիրտը». մենք կաւելացնենք, որ յուսահատւում է մանուկն և կասկածանքով նայում իւր ոյժերի վրայ։

Սեռն էլ մեծ նշանակութիւն ունի խաղերի վերաբերմամբ։ Իգական սեռի կազմուածքը շատ բանով տարբերւում է արականի կազմուածքից, ուրեմն խաղերը պէտք է յարմարացնել նաև այդ տարբերութիւններին։ Ուստի և պ. Բարխուդարեանի այս գովելի աշխատութիւնը մեր դաստիարակների ձեռքին օգտակար մի ձեռնարկ դարձնելու համար՝ անհրաժեշտ է և՛ առաջնորդութիւն՝ այդ խաղերը նպատակայարմար կերպով գործադրելու. իսկ այդ առաջնորդութիւնը մեր կարծիքով կարող է տալ բժշկի խորհուրդը, թէ ո՛ր խաղերը ո՛ր հասակին և ո՛ր սեռին յարմար են։

Պ. Հ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻՑ

(«Նոր-Դար»-ի թղթակցից)։

—

ՌՈՒՍՉՈՒԿ, 26 դեկ. (ն. տ.)

Նոյեմբերի 27-ին, կիրակի առաւօտ, առաջին անգամ կըպատարագէր Տէրունեան վարդապետ. Նոյն օր հոծ բազմութիւն մը խռնուած էր եկեղեցին մէջ։ Պատարագի վերջերը վարդապետն ըսկսաւ իւր քարոզը։ Նախ բացատրեց ժողովրդեան թէ ինք յատուկ ամենայն հայոց Կաթողիկոսին կողմէն ղրկուած է՝ այցելել Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ հայոց, «որոնց վիճակին անտեղեակ լինելով, աւելցուց հայր Տէրունեան,—Վեհ. Կաթողիկոսն պատշաճ համարեց ուղարկել մի այցելու հովիւ, և այդ պաշտօնին անարժանաբար նշանակեց զիս՝ հակառակ իմ կամաց»։

«Հին ժամանակները,—շարունակեց վարդապետն,—կաթողիկոսներն և պատրիարքները իրենք անձամբ կայցելէին իրենց հօտին, բայց այժմ տարբեր քաղաքականութիւն լինելով, վարդապետներուն անգամ ազատ թող չեն տար։ Հայրիկն կըփափագէր Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ հայերն իրենց մայրենի լեզուն մինչև կենդանի պահելու խոստապահանջ լինին։ Ես հանդիպեցայ Պուլկարիոյ մի մօտակայ քաղաքն, (Սիլիստրէ. անձամբ գնացած և տեսած եմ որ հոն հայ եկեղեցականութիւն բռնած բառն երբեք գոյութիւն չունի. Սիլիստրէ ունի 80 տունէ բաղկացեալ հայ գաղթականութիւն մի) և ցաւ ի սիրտ կըյայտնեմ, որ բոլոր հայ ժողովուրդն թրքախօս է։ Ռուսճուքի հայերէն ամեն կերպով գոհ եմ. երախտապարտութիւնը լաւ ապագայ կըխոստանայ հայութեան»։

Վարդապետն ի մէջ այլոց ասաց, թէ հայերուս մէջ կայ մի արմատ ձգած ախտ, այդ անմիաբանութիւնն է, որմէ կըծնի անպատուապահութիւն։ «Սուլինայի մէջ խօսեցայ միևնոյն քարոզը, ինչ որ կըխօսիմ ձեզ, բայց այդտեղի հայերէն միքանիներ շատ սխալ մեկնած են զայն ռումէն կառավարութեան, ըսաւ հայր Տէրունեան, և վերստին դառնալով իւր քարոզին, միքանի խրատականներ ևս խօսեց, խրախուսեց ժողովուրդն և ապա հրաժեշտի ողջոյնով վերջ տուաւ։

Վարդապետի ամբողջ քարոզին մէջ ամենէ աւելի իմ ուշադրութիւնը գրաւող կէտն Սուլինայի դէպքն էր. մեծ հետաքրքրութեամբ և անհամբեր երեկոյեան կըսպասէի եղելութեան տեղեկանալու։ Երեկոյեան ուշ ատեն բարեկամներէս մին վարդապետէն նոր բաժանուած ուղղակի իմ մօտ եկաւ, որ քաջ կըճանաչէր զայն։ Պատմեց ինձ վարդապետին պատահած դէպքի մանրամասնութիւնը, զոր աւելորդ չեմ համարեր «Նոր-Դար»-ի ընթերցողներին գրել։ Ռումէն կառավարութիւնը վարդապետին Սուլինայի մէջ խօսած քարոզին համար կըստիպէ իրեն անմիջապէս ռումանիական հողէն հեռանալ, առարկելով, թէ իր ժողովրդեան մէջ պրոպագանդա կընէ։ Վարդապետն իւր բոլոր ճիգով կաշխատի իւր անմեղութիւնը հաստատել, բայց կառավարութիւնը ունկնդրութիւն չի շնորհեր երբեք, միայն 3 ժամ միջոց կուտայ ներքին գործոց նախարարին դիմելու։ Վարդապետն վերլուծելով հեռագրով դիմած է նախարարին, խնդրելով որ թոյլատրուի իրեն միքանի օր ևս մնալ Սուլինա կարգադրելու գործերուն համար, որուն ի պատասխան նախարարէն կընդունի հետևեալն. «Թուլչայի պրէֆէկթին կայացուած վճռով պէտք է հեռանաք ռումանական հողէն»։ Եւ կառավարութիւնը իւր «Locale» շոգենաւով կըփոխադրէ զինք Դանուբի վրայ եղող Ռէնի քաղաքը, որուն ոստիկանութիւնն ևս չուզեր ճանաչել անոր օրինաւոր անցագիրն և կըմերժէ ընդունել նոյն վարդապետն։

Բայց, բարեբաղդաբար, նոյն ատեն Ռէնիի նաւամատոյցը խարսխած ձգած կըգտնուէր պուլկարական զինուորական մի շոգենաւ, որուն նաւապետը, մի ազնիւ պուլկար, տեղեկացած լինելով վարդապետին Ռումանիայէն արտաքսուելուն և մերժուելուն, վարդապետին մօտ երթալով կըյայտնէ, թէ ինքն պատրաստ է զինքն իւր շոգենաւ հիւրասիրել, եթէ բարեհաճի գալ, քանի որ շոգենաւը քիչ ատենէն Պուլկարիա պիտի վերադառնար։ Վարդապետն շատ սիրով ընդունելով նաւապետին առաջարկը, կըմտնէ շոգենաւ, որով կըժամանէ մինչև Սիլիստրայի նաւամատոյցը։

Ռումանիան յետ այսօրիկ ապահովի է, որ դարպասեալ հայ եկեղեցականներու թոյլ չտայ այցելել ռումանահայոց, որովհետև կըվախնայ, թէ մի գուցէ եկեղեցականներու այցելութիւնք տեղական հայոց մէջ ազգային շարժում յառաջ բերէ։ Նա յաջողած է արդէն շատ տեղերու հայերն ռումէն տարրին հետ ի մի ձուլել։

Ռումանահայոց մէջ աչքի զարնողն՝ միմիայն Ֆոքշանի հայերն ազգային տեսակէտով միքիչ նախանձելի վիճակ ունին, իսկ ուրիշ շատ տեղերու հայեր իրենք զիրենք ռումէն կանուանեն և իրենց համար մեծ անպատւութիւն կըհամարեն հայերէն խօսիլ։

Ն. Թ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

—

«Times»-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը Զէյթունի գործերի մասին գրում է հետևեալը.

«Անձնատուր լինելու առաջարկութիւնը, որ եղած է Զէյթունի ապստամբներին հիւպատոսների կամ նրանց ներկայացուցիչների միջոցով, իւր մէջ պարունակում է հետևեալ կէտերը. Զէյթունցիները պարտաւոր են յանձնել իրենց մօտ գտնուած բոլոր զէնքերը, վերաշինել իրենց քանդած պետական զօրանոցը և դատական իշխանութիւններին յանձնել ապստամբութեան հեղինակներին։ Անկասկած, երկրորդ առաջարկութեան զէյթունցիք դիւրաւ կըհամաձայնին, սակայն ինչ վերաբերում է զէնքերը և ապստամբութեան պարագլուխներին յանձնելու առաջարկութեան—դժուար թէ համաձայնին։ Գուցէ յանձնեն իրենց մօտ գտնուած թնդանօթներն և Մարտինի հրացանները, սակայն դժուար է ենթադրել, որ նրանք կամենան յօժարակամ հրաժարուել այն զէնքերից, որ միշտ սովոր են իրենց վրայ կրելու»։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱ.—Վերջին օրերս Լոնդոնից և Բեռլինից ստացուած հեռագրներից արդէն յայտնի է, որ եւրոպական երկու մեծ տէրութիւնների —Անգլիայի և Գերմանիայի յարաբերութիւնները բաւական լարուած են գաղթականական քաղաքականութեան մէջ ունեցած ընդհարման պատճառով։ Անգլիական կառավարութիւնը, մամուլը և հասարակական կարծիքը սաստիկ վրդովուած են գերմանական կառավարութեան բռնած ընթացքի վրայ՝ սկսած Վիլհէլմ կայսրի Կրիւգերին խփած հեռագրի օրից։ Երկու տէրութիւնների մէջ առաջացած սառնութիւնը երթալով աւելի վճռական կերպարանք է բռնում և թշնամութեան փոխւում։ Երկու ազգերի մամուլներն ևս կատաղի կերպով յարձակւում են միմեանց վրայ և ամեն տեսակ թշնամանք թափում

ւելի խաղաղ տարիներում սուլթանը պարապում էր զանազան արհեստներով, ինչպէս օրինակ ատաղձագործութեամբ. նա յաճախ դուրս էր գալիս պալատը գրօսանքի, ուր լիքն են զանազան տեսակ հաւեր, թռչուններ և այլ ընտանի կամ վայրի անասուններ։ Ի հարկէ այժմ նա ժամանակ չունի ոչ միայն նրանց վրայ ուշադրութիւն դարձնելու, այլև իւր սիրելի ճերմակ ձին երկար ժամանակէ ի վեր է, որ իւր վրայ չի կրել իւր սիրելի խալիֆին։ Նոյն պալատի մէջ է նաև պալատական պաշտօնատուների կառատունը, ախոռը և այլն։

Երլդզի պալատի առջև, հիւսիս-արևմտեան կողմը կայ մի փոքրիկ հրապարակ, որի վրայ բացւում է պալատի դուռը. այդ հրապարակից քիչ ցած բացւում է մի լայն և զառիվայր պողոտայ, որի ձախ կողմում շինուած է մի միջակ մեծութեամբ շինութիւն։ Սելամլիքի հանդէսի օրն այդ շինութեան մէջ են ժողովւում դեսպաններն և այլ հիւրերը, հանդէսը դիտելու համար։ Նոյն պողոտայի ծայրում գտնւում է Համիդիէ մզկիթը, ուր աղօթում է սուլթանը։ Մզկիթը միջակ մեծութեամբ, բայց ճարտարապետական ճաշակով մի շինութիւն է, որի բակը շրջապատուած է երկաթի ցանկապատով։

Առաւօտեան ժամը տասնից սկսած նոյն հանդիսավայրն են ժողովւում բոլոր զօրքերը։ Հետևակ զօրքը իրենց նուագարանով անցնելով քաղաքի միջովը. բռնում է նոյն պողոտայի աջ և ձախ կողմը պալատից սկսած մինչև մզկիթը և նրա ներքևի ամբողջ շրջապատը։ Նոյն կարգով գալիս է նաև հեծեալ զօրքը, որոնք կանգնում են պողոտայից ցած գտնուող հրապարակի առաջ և շարւում դէպի քաղաքը տանող ճանապարհի երկայնութեամբ։ Հեծեալ զօրքի ետև, ընդարձակ հրապարակի վրայ կանգնում է բազմութիւն ժողովուրդ կառքով կամ ոտքով, որոնք գալիս են հանդէսը դիտելու։ Ժամը ճիշտ 12-ին սուլթանը դուրս է գալիս պալատից, նա նստած է լինում բաց կառքի մէջ. իւր առաջ միշտ ունենում է մի փաշայ։ Պալատական կառավարները ոտքով, հսկայ նժոյգների սանձերից բռնած համրաքայլ վարում են ձիերին, որոնք թաղուած են ոսկի զարդարանքների մէջ։ Փաշաները ու այլ բարձրաստիճան պալատականները շրջապատելով սուլթանական կառքը, ոտքով գնում են նրա հետ մինչև մզկիթի դուռը, ուր սուլթանն իջնելով, առանձնանում է մզկիթի յատուկ իւր համար պատրաստուած բաժինը իւր անբաժան թիկնապահի հետ միասին։

Սուլթանական կառքը պալատի դռնից դուրս գալուն պէս, նուագածու խումբը սկսում է նուագել Համիդիէ քայլերգը և խրախուսիչ հարկաւոր առաջնով անցած ժամանակ զօրքը գոռում է «փադիշահըմ չօք եաշա» (կեցցէ փադիշահը)։ Աղօթքն կատարելուց յետոյ, որ երբեմն երեք քառորդ ժամից շատ է տևում, սուլթանը դուրս է գալիս մզկիթից և նոյն հանդէսով վերադառնում է պալատը. պատահում է երբեմն, որ նա վերադարձին առանձին է նստում կառքի մէջ և ինքն էլ կառավարում ձիերին։ Շատ անգամ պատահում է, մանաւանդ երբ հիւրանոցում գտնւում է որ և է բարձր հիւր, մի փոքրիկ զօրախաղ է կատարել տալիս, ապա թէ մի պալատականի միջոցաւ բարևներ է ղրկում այս կամ այն հիւրին։

Սուլթան Համիդի օրով, սելամլիքի հանդէսը ընդհանրապէս կատարւում էր այս ձևով։ Նա՝ ի բաց առեալ ռամազանի 15-րդ օրը՝ Խըրգայի-Շէրիֆը, երբ միայն գնում է Ստամբոլի կողմը,—ուրբաթի աղօթքը կատարում է միմիայն Համիդիէ մզկիթի մէջ, քաղաքից ու ժողովրդի աչքերից հեռու, և քաղաքի մէջ, այն էլ միքանի տեղերում, այն փոփոխութիւնն է լինում, որ զօրքը նուագածութեամբ գնում է դէպի այդ հանդէսը և վերադառնում այդտեղից։

Ի հարկէ այս միքանի ամսուայ մէջ հանդէսը բոլորովին կերպարանափոխ է եղած։ Զօրքի ամենամեծ մասը, որ առաջ գտնւում էր քաղաքի զանազան մասերի զօրանոցների մէջ և որի դէպի պալատը գնալը մի տեսակ հանդիսաւորութիւն էր տալիս քաղաքին,—այժմ գտնւում է պալատի շուրջը, մի մասն էլ ցրուած է քաղաքի պահականոցների մէջ, և ոչ մի հանգամանքում կարող չեն հեռանալ։ Այս պատճառով էր, այսօր միքանի հարիւր զինուոր միայն և այն՝ ձևի համար՝ գնում են դէպի պալատը, շատ անգամ էլ առանց նուագածութեան։ Իսկ սուլթանը, որ առաջ գնում էր բաց կառքի մէջ և ժողովրդին աւելի մերձ էր ունենում իւր ազգի սուլթանին տեսնելու, այժմ գնում է կիսափակ կառքով. նրա մի անկիւնում սեղմուած, կարմիր ֆէսը մինչև յօնքերը քաշած և շրջապատուած հեծեալ զինուորներով. այնպէս որ այսօր անհնարին է նրան տեսնել, և մարդ երբեմն կասկածում է, թէ պալատական կառքի մէջ նստած է սուլթանը։ Իսկ թափորի ժամանակ և ոչ մի մահկանացու կարող է զօրքի շղթայից ներս անցնել։

Պոլիս եկածս առաջին տարին և առաջին շաբթին երկու ընկերով գնացինք սելամլիքի հանդէսը դիտելու. երկուսս էլ օտարական էինք և անծանօթ կարգ ու կանոնի հետ։ Կառքը մեզ բերեց ուղղակի հանդէսի հրապարակը, ճիշտ այն ժամանակ, երբ սուլթանը բաց կառքով պալատից դէպի մզկիթն էր գնում։ Բոլոր մանրամասնութիւնները լաւ չեմ յիշում, բայց այսքանը միտս է, որ մենք գտնւում էինք այնքան մօտիկ, որ ես շատ լաւ տեսայ սուլթանին։ Չեմ յիշում նոյնպէս, թէ մենք ինչպէս զօրքի շղթայից ներս էինք ընկել և ինչպէս այնքան մօտեցել սուլթանական կառքին։ Մինչև այդ տեղ ընականաբար մեզ արգելող չէր եղել, որովհետև օտարական լինելով, շատ էլ կարողացած լինէինք արգելքների միջով անցնել։ Բայց երբեք չեմ կարող մոռանալ մի դէպք, որ այդ օրը պատահեց ինձ։ Երբ սուլթանական կառքն և այլ պալատականները ներս մտան մզկիթի ցանկապատի դռնից, նոյն դռնից ներս մտան նաև ուրիշ բազմաթիւ մարդիկ։ Դրանց հետ խառն ներս մտաւ և ընկերս, որ գլխին տաճկական ֆէս էր ծածկած։ Իսկ ես, առանց ուշք դարձնելու, որ եւրոպական գլխարկով եմ, նոյնպէս հետևեցի ընկերոջս։ Այդտեղ, ցանկապատի ճիշտ դրան առաջ, օրապահ զինուորները սուսերները դէպի ինձ պարզելով, կարգելին ճանապարհս՝ «դէֆ օլ, գեավուր» գոռալով, վրաս տասնեակը կճռտեցնելով և զազրանային նայուածքով։ Ես յետ գնացի և դուրս եկայ։

Դրանից յետոյ, դարձեալ միքանի անգամ գնացել եմ սելամլիքի հանդէսը դիտելու, և տարիների մէջ առաջացած փոփոխութիւնն ու խստութիւնը ինձ բերել է այն եզրակացութեան, թէ առաջ ճնշումն ու երկիւղը այնքան մեծ չէ եղել և դրան որպէս ապացոյց ծառայում է այն, որ ես օտարական լինելով հանդերձ, իմ գլխարկով միասին կարողացել եմ զօրքի շղթայից ներս անցնել, մօտենալ սուլթանի կառքին և մինչև անգամ մզկիթի դռնից ներս մտնելու փորձ անել։

Այժմ էլ բանն չի կատարւում, ոչ մի մահկանացու կարող չէ ներս գնալ և ներս գնալու ոչ մի հնարաւորութիւն էլ չկայ, որովհետև բոլոր անցքերն ու ճանապարհները բռնուած են զօրքով։

Այսպիսի պարագաների մէջ դժուար է յուսալ, թէ Խըրգայի-Շէրիֆի օրը սուլթանը մինչև Ստամբոլ կըգնայ, մեծ մարգարէի վերարկուին երկրպագութիւն անելու։ Ինչպէս պատմում են, այդ վերարկուն սուլթանը բերել է տալ իւր պալատը այն մտքով, որ եթէ հանգամանքները չփոխուին, այդ վերարկուի երկրպագութեան հանդէսը կատարէ Երլդզի պալատի մէջ, Ստամբոլ գնալու անհրաժեշտութիւնից խուսափելու համար։

Mars.

Կ. Պոլիս, 30 դեկտ.

իրարու գլխին։ Անգլիական հասարակութիւնը սաստիկ զայրացած է գերմանացիների դէմ և ոչ մի առիթ չի բաց թողնում նրանց դէմ վիրաւորական ցոյցեր անելու։ Լոնդոնի լորդ քաղաքագլուխ, սեր Վալտէր Վիլկինը անգլիական հասարակական ուսումնարանների ներկայացուցիչների տուած ճաշկերոյթին, թագուհու կենացը առաջարկուած բաժակի վրայ հետեւեալ ոտանաւորն է ասում. «Թող երկինքը խորտակի նրանց քաղաքականութիւնը և ի դերև հանի նրանց դաւանակալութիւնները։ Մեր բոլոր յոյսը քեզ վրայ ենք դրել, Աստուա՛ծ, պահպանի՛ր մեր թագուհուն»։ Այս խօսքերը, որ պարզ կերպով ակնարկում են Գերմանիայի խարդաւանանքները, ընդունուեցան ռռանդուն ծափահարութիւններով։ Միենոյն գիշերը տորիների կուսակցութեան պատգամաւոր Ստոնը Բիրմինգամում արտասանած ճառի մէջ այնքան խիստ կերպով է յարձակւում Վիլհելմ կայսրի վրայ, որ ֆրանսիական թերթերը բոլորովին անհնարին են համարում նրա բովանդակութիւնն արտայայտել։

«Freeman's Journal» թերթը հաղորդում է, որ Դուբլինի տեղական գնդի սպաները հրապարակաւ այրել են Վիլհելմ կայսրի պատկերը։ Լոնդոնի գերմանական դեսպանը այդ անցքի մասին բացատրութիւն պահանջած լինելով գնդի հրամանատարը պարտաւորուել է հերքել յիշուած թերթի հաղորդած այդ լուրը։

Այս բոլորը անշուշտ ունենում են իրենց վատ ազդեցութիւնը գերմանական կառավարութեան վրայ, և, ինչպէս Բեռլինից հեռագրում են «Journal des Débats»-ին, Վիլհելմ կայսրը արտակարգ խորհրդածութեան է հրաւիրել Պոցդամ պետական կանցլերին, ծովակալ Կնորրին և փոխ-ծովակալ Հոլմանին։ Այդ հրաւէրի նպատակն եղել է խորհրդածութեան առնել այն միջոցները, որոնց կըհարկաւորուի դիմել անգլիական զօրքերը Տրանսվաալ ուղարկուած պարագայում։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բնորոշ անէկդոտ.— Լրագրները՝ հետեւեալ անեկդոտն են պատմում է, որ բնորոշում է ամերիկացու տիպը։ Չիքագոյում մի վաճառական մի անգամ մտնում է իր գրասենեակը այնքան ուրախ, որ նրա ընկերը հետաքրքրուած հարցնում է, թէ ինչ է նրա այդպիսի տրամադրութեան պատճառը։ «Սիրելիս,— պատասխանում է վաճառականը,— բժիշկս կարգադրել էր, որ ամեն օր ոտով գամ գրասենեակ։ Այդ կարգադրութեան շնորհիւ, ես այսօր առաւօտեան երեք բարի գործ կատարեցի։ Եկեղեցիներից մէկի դրան մօտ տեսայ մի կին ձեռքին մի երեխայ բռնած. կինը սաստիկ լաց էր լինում։ Հարցրի ինչու է լաց լինում, ասաց, թէ երեխային բերել է մկրտելու, բայց քահանան չի կնքում, մինչև որ մի դոլլար չտայ, իսկ ինքը փող չունի։ Ասացի որ մի տասը դոլլարանոց ունիմ. տուի և խնդրեցի, որ մանրէ, մի դոլլարը վերցնէ ու մնացածը ինձ տայ։ Խեղճը մտաւ եկեղեցի և շուտով վերադարձաւ և մեծ շնորհակալութիւններով 9 դոլլարը վերադարձրեց ինձ։ Այսպիսով ես երեք լաւ գործ կատարեցի 1) սրբեցի այն խեղճ կնոջ արտասուքները, 2) նրա երեխային դրի Աստուծոյ ճանապարհի վրայ և 3) սաղացրի մի կեղծ տասը դոլլարանոց առանց ինձ վտանգի ենթարկելու»։

—

Ընտանի թիթեռնիկ. — «Cosmopolitan Review» թերթի աշխատակցուհիներից մինը պատմում է, թէ ինչպէս իրեն յաջողուել է ընտանեցնել մի թիթեռնիկ։ «Պարտէզի մէջ գտայ,— ասում է նա,— մի շատ [illegible] եցիկ, գոյնզգոյն թիթեռնիկ, որ [illegible] ցրտից ընդարմացած էր ցրտից։ Բերելով նրան սենեակս, դրի մի տուփի մէջ, ուր, երկու ժամից յետոյ, նա արդէն գտել էր իր զգայնութիւնը։ Ցանկանալով տալ նրան իր ամբողջ աշխուժութիւնը, նստացրի շաքարի ջրի մէջ, և այդպէս շարունակեցի չորս օր։ Չորրորդ օրը միջատն ինքը թռաւ և նստեց թևիս վրայ ու սկսեց ծծել կենդանաբար հեղուկը. այդ վայրկեանից սկսած մենք արդէն միմեանց հետ կապուած էինք սերտ բարեկամութեամբ։ Նրան աւելի մեծ զուարճութիւն պատճառելու նպատակով սենեակըս զարդարեցի զանազան ծաղիկներով, որոնց վրայ ուրախ զուարթ թրչկոտում էր նա։ Ինձ նկատելուն պէս թռչում էր դէպի ինձ, նստում ուսերիս վրայ, կարծես իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար։ Երբեմն նստեցնում էի աթոռի վրայ և քնքշաբար շոյում էի նրան, և նա ոչ միայն թողնում էր այդ անել, այլ և մէջքը ուռեցնում էր, ինչպէս անում են կատուները։ Երեք շաբաթուայ ընթացքում նա այնքան ընտանեցաւ, որ կարող էի այլևս մի սենեակից միւսը տանել և հիւրերին ցոյց տալ։ Դժբաղդաբար քիչ ժամանակից ծերութեան նշաններ սկսեցին երևալ նրա վրայ. գոյները իրենց փայլը կորցրին, մարմինը սեղմուեցաւ և սիրուն թիթեռնիկս սկսեց կամաց-կամաց կորցնել իր ախորժակը։ Վերջին տասն օրուայ ընթացքում սովորած էի փոքրիկ երեխի նման կերակրել նրան և սրբել ուղտի բրդէ վրձինով։ Բացի ձեռքերիցս ուրիշ ոչ մի տեղ չէր կամենում նստել, և եթէ պատահմամբ ուրիշ տեղ նստեցնէի, իր բոլոր ոյժը գործ էր դնում ինձ մօտենալու։ Վերջապէս 24 ժամ ինձնից անբաժան ապրելուց յետոյ սատկեց ձեռքիս վրայ»։

Խմբագիր հրատարակիչ՝

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Յունուարի 2-ին կատարուած Ա-ին ներքին փոխառութեան վիճակահանութեան ժամանակ հետևեալ տոմսերը տարան 500-ական րուբլի։

№№ №№
սերիայի. տոմս.

1. 13163, 16008, 19831.
2. 1020, 3698, 7092.
3. 606, 6200, 6613, 6752, 8869, 9481.
4. 3463, 4893.
5. 3743, 14303, 15729.
6. 44, 5370, 7170, 12023, 12371, 13591, 13630, 14758.
7. 1857, 4875, 8426, 10440.
8. 10303, 12752, 13328, 15110, 17915, 18303.
9. 1031, 2274, 5734, 5859, 8108, 9316, 9417, 18753.
10. 18953, 19516.
11. 5720.
12. 5297, 15621, 15703, 17415.
13. 8428, 8793, 11624, 12666, 18274.
14. 2863, 9641, 10175, 10507, 12816, 16685.
15. 408, 1797, 11153, 11215 11757, 11851, 15559, 17054.
16. 1117, 3383, 3514. 5236, 5501, 1429 (?), 18450.
17. 3169, 6056, 7794, 8954, 10103, 12860, 14933, 15964, 16417, 16717.
18. 29, 88, 1037, 1679, 2562, 1180, 5262, 6606, 8203, 9570, 10991, 18286.
19, 8563, 12593, 15810, 15964, 18502.
20. 2855, 3052, 4113, 5676, 14184.
21. 2145, 4214, 6829, 8819, 10305.
22. 7489, 7824, 10907, 12886, 13369, 15695.
23. 10907, 11130, 11740.
24. 4697, 5276, 5740, 9494, 12716, 14769.
25. 3880, 6550, 6669, 11057, 16090, 18530, 18567.
26. 1294.
27. 5758, 9348, 9759, 16743, 17388, 19384.
28. 4305, 18937.
29. 1635, 4297, 6642, 7957, 9707, 11740, 12459.
30. 8203..
31, 1968, 4489, 6538, 7723, 8253, 10442, 15944, 19368.
32. 1122, 9488, 14620, 15412.
33. 1810, 9834, 18081.
34. 483, 3626, 3711, 9146, 13489, 13700, 14231 19241.
35. 4810, 5187, 10072, 10132, 12203, 14978, 15225, 17666.
36. 3857, 7959, 12759, 15018.
37. 280, 1084, 2329, 3215, 3647, 11746, 19051.
38. 3373, 9071, 14220.
39. 626, 3422, 8853, 11588.
40. 4406, 11025, 12771.
41. 11006, 16201.
42. 740, 2372, 6600, 8603, 13621, 14004, 14902, 15172, 15924, 18545, 19011.
43. 1212. 7287, 7444, 16806, 17587, 18877,
44. 1953, 2140, 8818, 9818, 9218, 11107, 11453, 19305.
45. 6525, 17611, 18284.
46. 2207, 5833, 13130, 13224.
47. 8159, 8240, 9883, 11090, 18089,
48. 2746, 5894, 7279, 7461, 8550, 13800, 25460, 16489, 19754.
49. 1822, 1824, 16657.
50. 10904, 11875, 12090, 15272, 18108.

—

Հանգած տոմսեր.

17333, 3499, 9052, 5568, 13435, 18009, 8749, 5545, 3360, 13537, 6210, 4901, 6126, 8381, 16578, 2583, 4860, 1206, 12332, 15562, 13330, 4102, 2385, 14227, 10121, 2221, 12303, 19968, 1606, 7552, 12289, 8020, 2515, 9394, 643, 817416, 10200, 18806, 15328, 18637, 19684, 2012, 5960, 4854, 1731, 18166, 2462, 1454. 83, 18079, 956, 17280, 9965, 7077, 28666, 12755, 12439, 10431, 14670, 5662, 18238, 5464, 12825, 2765, 3799, 4032, 19456, 4567, 2362, 9421, 16046, 4160, 15172, 2108, 5389, 19229, 18230, 6432, 9023, 16593, 3573, 19502 19996, 6506, 7065, 15249, 14581, 3328, 13700, 9455, 4116, 6709, 1881, 4224, 6156, 10785, 18211, 11975, 3608, 19957 2526, 1063, 4391, 8105, 17338, 17837, 17579, 2413, 2286, 15257, 7736, 13977, 8684, 8882, 13681, 11063.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԵՆԱԱՑԵՑՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

ՌՈՅԱԼՆԵՐ

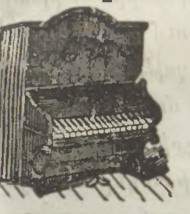

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐՆԵՐ

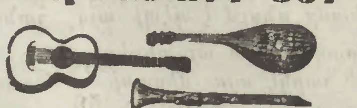

ՖԻՍ-ՀԱՐՄՈՆԻՈՒՄՆԵՐ, ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ, ԿԻԹԱՌՆԵՐ, ՖԼԵՅՏԵՐ, ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ, ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐ, ԼԱՐԵՐ ԵՒ ԱՅԼՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

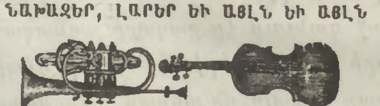

բոլոր տեսակ գործիների համար գինը կարելի է վճարել մաս-մաս,

ՆՈՐ-ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐ
ուղարկւում են ձրի

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆԵՐԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՊՕ

Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

Մատակարար Կայսերական Երաժշտական Ընկերութեան

Музыкальное депо Б. М. Миримальяна, Тифлисъ, Дворцовая ул.

652 30—26

Հնարաւորութիւն չունենալով առանձին նամակով դիմելու իւրաքանչիւրին, սրանով խնդրում եմ այն յարգելի անձերին, որոնք ինձնից ստացել են «ՄՈՌԱՑՈՒԱԾ ԱՇԽԱՐՀ» գրքերից կոմիսիայով և կամ առանց կոմիսիայի վաճառելու, որքան կարելի է աշխատեն շուտ վաճառել և գներն ուղարկել, որով նպաստած կըլինեն «ՄՈՌԱՑՈՒԱԾ ԱՇԽԱՐՀ»-ի Գ. և Դ. գրքերի շուտ լոյս տեսնելուն. արդէն պատրաստ են մամուլին յանձնուելու։

Սարկ. Ց. ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆ

ՕԺԻՏԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՋԿԵՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՆ է 22,500,000 րուբլի։

Ընկերութեան տոկոսաբեր թղթերը պահւում են պետակ. բանկում։

Ծնողներին, խնամատարներին և առհասարակ այն անձանց, որոնք ցանկանում են ապահովացնել աղջկանց ապագան, «Ռոսիա» ընկերութիւնը առաջարկում է օժիտի (բաժինքի) ապահովագրութիւնը.

Օրինակ, եթէ ցանկանում են երկու ամեայ աղջկայ համար ապահովացնել 5000 րուբլի օժիտ, այնպէս որ, 18 տարեկան ժամանակին ստանան այդ գումարը, (այսինքն 16 տարուց յետոյ), այն ժամանակ այդ տեսակ ապահովագրութեան համար ապահովագրողը «Ռոսիա» ընկերութեանը պիտի վճարի ամեն 3 ամսից յետոյ 52 րուբլի, (ուրեմն ամբողջ տարուայ ընթացքում 208 րուբլի.)

Նոյնանման ապահովագրութիւններ կարելի է կայացնել նաև այն պայմանով, որ ապահովագրողին անմիջապէս վերադարձուին բոլոր իր վճարած տուրքերը (պրէմիաները,) եթէ միայն ապահովագրուած երեխան վախճանուի պայմանաւորեալ ժամանակից առաջ։

Առ 1-ն յունուարի 1893 թ. «Ռոսիա» ընկերութիւնը 10.811 աղջկանց համար ապահովագրած ունի բաժինք 24.665.300 րուբլու գումարի։

Տղայ երեխաների համար ևս կարելի է ապահովացնել դրամագլուխ նոյն կերպով, ինչպէս աղջկանց, և այդ դրամագլուխը կըստացուի իբրև թոշակ (պէնսիա) կրթութիւնը շարունակելու համար, եթէ միայն ապահովագրած երեխան կապրի մինչ պայմանաւորեալ ժամանակամիջոցը։

Ապահովագրութեան մասին յայտարարութիւնները ընդունւում և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ հաղորդւում են Վարչութեանը Ս. Պետերբուրգում (Большая Морская, սեպհական տուն, № 37), Կովկասեան շրջանի համար՝ ընկերութեան վարչութեան մէջ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Սերգիևսկայա փ., տ. № 6. երկրորդ յարկում և բոլոր գործակալութիւններում կայսրութեան բոլոր քաղաքներում։

(334) 50—47.

1896. ГОДЪ ШЕСТОЙ 1896.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1896 ГОДЪ
НА ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ ЛИТЕРАТУРНО-ИСТОРИЧЕСКІЙ ЖУРНАЛЪ

„ВѢСТНИКЪ ИНОСТРАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ"

Въ 1896 году «ВѢСТНИКЪ ИНОСТРАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ» будетъ издаваться въ своемъ обычномъ объемѣ. Въ составъ журнала войдутъ: Классическія произведенія.—Романы, повѣсти и разсказы.—Маленькая юмористика.—По вопросамъ общественнымъ и нравственнымъ.—Критическіе этюды.—Новое о знаменитыхъ писателяхъ.—Россія за границей.—Научныя новости.—Историческіе очерки, разсказы и анекдоты.—Изъ заграничной хроники.—Стихотворенія.—Мелочи.

Съ января 1896 г. въ Иллюстрированномъ Приложеніи будетъ печататься въ переводѣ, по мѣрѣ появленія по англійски, новый отдѣлъ историческаго труда профессора Вилліама Слоона.

НОВОЕ ЖИЗНЕОПИСАНІЕ НАПОЛЕОНА I.

заключающій въ себѣ характеристику эпохи первой имперіи, обзоръ государственной дѣятельности Наполеона I и его кампаній, а также исторію его паденія и узничества.

По новымъ матеріаламъ, извлеченнымъ изъ различныхъ національныхъ архивовъ и мемуаровъ,

ОБИЛЬНО УКРАШЕННОЕ ИЛЛЮСТРАЦІЯМИ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА НА 1896 ГОДЪ ПРЕЖНЯЯ:

съ доставкою и пересылкою 4 р. | безъ доставки и пересылки 3 р. 50 к.

Продолжается подписка на 1895 г. по той же цѣнѣ
ВѢСТНИКЪ ИНОСТР. ЛИТЕРАТ. ЗА ПРЕЖНІЕ ГОДА
продается по 4 р. годъ съ пересылкою
до всѣхъ станцій желѣзныхъ дорогъ товаромъ малой скорости. а съ пересылкою по почтѣ за каждый годъ на 2 рубля дороже.

Подписка принимается: въ С.-Петербургѣ—въ конторѣ Редакціи ГОСТИНЫЙ ДВОРЪ, Зеркальная линія, № 63, магазинъ ПАНТЕЛЕЕВА (противъ Пажескаго Корпуса) въ Москвѣ—въ Конторѣ Н. Н. ПЕЧКОВСКОЙ, Петровскія линіи, а гг. иногородніе благоволятъ адресоваться въ Редакцію, С.-Петербургъ, Верейская ул., № 16, собств. д.

Редакторъ Ѳ. И. Булгаковъ. *Издатель* Г. Ѳ. Пантелеевъ.

6—1

Тифлисъ Доз. Цензурою 9-го Января 1896 г. Տպարան Ս. Մելիք-Շահնազարեանցի։ Типогр. А. О. Меликъ-Шахназаріанца, Воронц. Набережн. Церковный домъ